

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 42 (689)

Субота, 16 кастрычніка 1948 года.

Цана 50 кап.

ВЫХАВАННЕ МАЛАДЫХ ПІСЬМЕННІКАУ

Сёння ў Мінску пачынаецца парада маладых пісьменнікаў Савецкай Беларусі. Такія парады праводзяцца не ўпершыню. Так, у мінулым годзе Савоз пісьменнікаў склікаў маладых аўтараў у Мінску і Брэсце. Гэтыя афіцыйныя прынеслі, безумоўна, пэўную карысць: выклікалі сярод працоўных большую цікавасць да літаратурнай справы, дапамагі творца актывізаваць пісьменніцкай моладзі.

Але праца з маладымі на пярэднях парадах мела некалькі аздабачных характараў. Абмяркоўваючы творы, асноўную ўвагу звярталі на іх форму, на мастацкія сродкі, а не на змест; надрабязна разбіралі вершы, надлічвалі добрыя і блягія метафары, эпітэты, рыфмы. Гэта, вядома, нядрэнна. Тым не менш, галоўную ўвагу маладых пісьменнікаў мы павінны накіраваць на глыбейшае вывучэнне жыцця, на ўменне знаходзіць новае, на ўменне ўбачыць і раскрыць унутраны свет савецкіх людзей—будуцівоў камуністычнага грамадства.

Патрэба дапамагчы нашай літаратурнай змене аналізаваць найвышэйшыя здобываемыя чалавечыя мудрасці—вучэннем Леніна—Сталіна; здабыткам перадавой савецкай навукі; аналізаваць метады сацыялістычнага рэалізма.

Малады пісьменнік павінен быць пясняром нашай сучаснасці, павінен брацца за вялікія тэмы нашай літаратуры, уславіць у сваіх творах стваральную працу савецкага народа, уславіць чалавека сацыялістычнай працы.

Прыкладам для нас можа служыць праца з рускімі маладымі пісьменнікамі. «Сняг над сямсаветам» А. Неданава, «Калгас «Большык» П. Грыбачова, «Кружыліха» В. Панавай, «Далёка ад Масквы» В. Ажэва, «Дзесяці ў Сібіры» І. Ірошнікавай, «Кавалер Залатога звязды» С. Бабарыскага і многа іншых выдатных паяў і раманцаў, якімі па-праву ганарыцца руская савецкая літаратура, гэта—творы маладых пісьменнікаў. Яны напісаны пра сёнешні дзень савецкай краіны, пра людзей, якія самадзёна будуюць камунізм. Гэтыя творы савецкі народ высока ацаніў і палюбіў за жыццёвую праўду, за глыбокую большэвіцкую ідэянасць, за свежасць і яркасць мастацкіх выяваў.

У беларускую літаратуру пасля вайны прыйшоў нямаля маладых таленавітых пісьменнікаў. Кастусь Кірэнка, Анатоль Вялюжін, Іван Шымакін, Яна Брыль, Іван Мележ, Аляксей Кулакоўскі авалодалі доволі значным пісьменніцкім майстэрствам. Сведчаннем іх творчага росту можа служыць новы раман Івана Шымакіна «Гібы і пшыны» і вершы пра трактарны завод Анатоль Вялюжына.

Але за апошнія тры гады на старонках нашых газет і часопісаў мы амаль не сустракаем новых імён. У кожным разе, ні кабінет маладога аўтара, ні рэдакцыя літаратурных часопісаў не выявілі і не выкавалі паводнага маладога пісьменніка, чые-б творы заўважылі чытач, захапілі імі. Такіх твораў мы пакуль што не маем, а гэта сведчыць аб тым, што праца па выхаванні маладых пісьменнікаў у нас вядзецца слаба. Нам могуць запырыцца: і ў Савозе іст лінікаў, і ў рэдакцыях часопісаў і газет вядзецца кансультацыя пачынаючых. Гэта так. Але трэба адзначаць тых, хто ўпершыню берцца за пера, ад тых, хто ўжо выявіў літаратурныя здольнасці, хто ўжо стварыў свае першыя сапраўды мастацкія творы. Літаратурная кансультацыя Савоза пісьменнікаў і павінна ў асноўным займацца выхаваннем гэтых выяўленых

здоблых маладых аўтараў, дапамагаць ім у выпрацоўцы марксіска-ленінскага светлагляду, мастацкага густу, у станаўленні іх індывідуальнага голасу.

У гэтай пачэснай справе надзвычай вялікая роля належыць нашай крытыцы. Праўдзівы, глыбокі і разумны разбор твораў маладых, без завушальства і захвальвання, дапаможа росту ўсёй нашай літаратуры. Нашы крытыкі павінны смела ўдзямаць усё новае і сапраўды таленавітае, і ў той-жа час змагацца з праявімай безыдэйнасцю, літаратуршчыняй, а то і проста графамаствам. Бо гэта-ж не сакрэт, што некаторыя людзі, якія пішуць і друкуюцца ўжо на працягу 15—20 гадоў, усё яшчэ ў нас лічацца «маладымі». Больш правільна было-б іх назваць застаралымі «пачынаючымі», якія так і не пачалі сапраўднай літаратурнай працы і якім варта параіць прымаць свае сілы ў іншай галіне карыснай справы.

Для станаўлення ўласнага голасу маладога пісьменніка і выпрацоўкі добрага мастацкага густу вялікае значэнне мае індывідуальны сувязь з імі нашых лепшых майстроў мастацкага слова. Першы і найвышэйшы савецкі пісьменнік Аляксей Максімавіч Горькі, не глядзячы на велізарную літаратурную і грамадскую працу, знаходзіў час адказаць на кожны ліст, разабраць кожны твор маладога аўтара. Максім Горькі вываў чалавека пісьменнікаў, якія сталі выдатнымі майстрамі савецкай літаратуры.

На жаль, за выключэннем двух-трох прыкладаў, старэйшыя беларускія пісьменнікі мала аддаюць увагу выхаванню сваёй змены.

Адным з рэзерваў нашай літаратуры павінны стаць кнігі перадавых савецкіх людзей, якія-б расказалі пра сваё жыццё, ваенны і працоўны падзвігі. Як прыклад гэтага, можна назваць кнігу слаўтай трактарысткі Пашы Ангелінай «Людзі калгасных палёў». Гэту кнігу нашы чытачы сустракалі з радасцю, бо знайшлі ў ёй тую праўду, тую думу і пачуццё, якія пры ўсёй іх непэўнасці, з'яўляюцца характэрнымі для ўсёх савецкіх людзей гэтага пакалення. Такія кнігі адраджаюць вялікую ролю ў выхаванні нашага маладога пакалення. У беларускай літаратуры пакуль што мы маем толькі адну такую кнігу—запіскі Героя Савецкага Саюза В. І. Лівенчава ў літаратурным запісе Р. Няжы.

Глыбока і нястомна вучучаючы жыццё, авалодваючы вышнімі марксіска-ленінскімі і метадамі сацыялістычнага рэалізма, авалодваючы літаратурным майстэрствам, нашы маладыя пісьменнікі, безумоўна, напішуць творы, якімі будзе ганарыцца савецкі народ. Трэба толькі, каб кожны малады пісьменнік памятаў словы вялікага савецкага вучонага Івана Яўтрэвіча Паўлава, з якімі ён звярнуўся да маладых вучоных:

«Вывучайце азы навукі, раней чым паспрабаваць узыйсці на яе вяршыні. Ніколі не барыцеся за наступнае, не засвоішы папярэдняга. Ніколі не спрабуйце прыкрыць недахопы сваіх ведаў холь-бы і самымі смелымі загадкамі і гіпотэзама... Прывучайце сябе да стрыманасці і цярпення. Навучыцеся рабіць чарнавую работу ў навуцы. Вывучайце, суацэўжайце, збірайце факты... Але, вучучаючы, эксперыментауючы, наглядуючы, старайцеся не заставацца на паверхні фактаў. Не перафармаіце ў архіварысаў фактаў. Спрабуйце праіраваць у таімінку іх узнікненне. Настойліва шукайце законы, якія кіруюць імі».

Пімен ПАНЧАНКА

КОМСАМОЛЬСКАЯ ВУЛІЦА

Мы помнім той час: кружылі Драпешнікі ноччу і днём, Жалезам цыбе крышылі, Палілі смяротным агнём.

Хачелі, каб мы той выглед Забылі ў пенле баў; Хачелі, каб мы адмыклі Імя называць тваё.

Нам ліха хлягнуць давялося. Ды вера жыла ў людзей; Усё, што імя гэта носіць, Не згіне ніколі, нідзе.

Каціўся на папільшчак Падопных лістовак гом; Лістовак, якіх не знішчыць Ні полымем, ні штыхам.

І кожны заклік аб помсце Запамінаў кожны з нас, Як вуліцы маладосці Апазнавальны знак.

Мы назвы не на забылі, Мы шлях да яе знайшлі, Драпешнікі з неба збілі, Дамоў з перамогай прыйшлі.

І завінелі рыдліўні У маладых руках, Каб агнуўніцца ў далніх Гадах, а, мамліва, вянах

Казнаю пра пачатан Новага Мінска, калі Нашы хлопцы і дзяўчаты Вуліцу гэту ўзнялі.

Такой шырынё і прасторы: Радуга можа стаць; Такой вышыні, што зоры Можна рукой дастаць.

Самыя лепшыя фарбы Найлепшыя маляры Кліалі, каб гэты бульвар быў Святой вясновай зары.

Найзеланейшыя дрэвы Слалі гаі у дар, Каб чыстым птушыным спевам Звіней Комсамольскі бульвар.

Тут хораша жыць будуць людзі: І шчасце, і песня ў іх бсць. І вочна бульвар гэты будзе Цвісці, як сама маладосць.

МАЛАДАЯ ГВАРДЫЯ

(Новы мастацкі фільм вытворчасці Маскоўскай кіностудыі імя М. Горькага)

Фільм «Маладая гвардыя» прысвечаны 30-й гадавіне Ленінска-Сталінскага комсамола.

На экраны выйшла першая серыя.

Наша маладая, увесё савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Подзвігі герояў і Кірасадона сталі ўжо народнай легендай, і за гэта народ палюбіў таленавіты раман А. Фадзеева.

Таму з нескрываемам хваляваннем пачынаем глядзець фільм. Вельмі шмат паўстае законных і неадступных пытанняў: ці ўдалося пастаноўшчыку фільма перанесці на экран вобразы рамана ва ўсёй іх рамантычнай прыгажосці? Ці ўдалося пазбегнуць у фільме сур'ёзных недахопаў рамана ў пачатку ролі партыі, якая кіравала барацьбой савецкага народа ў варажым тыле? Ці ўмясціўся такі вялікі літаратурны твор, як «Маладая гвардыя», у ападат вузкія для яго рамкі кінофільма?

Дарэмна было-б думаць і чакаць, што ў карціну можа ўвайсці ўсё літаратурнае багацце рамана. Пастаноўшчык С. Герасімаў (ён-жа і аўтар сцэнарыя) не ставіў сабе за мэту акраізаваць раман па ўсёй яго паслядоўнасці эпізодаў і падзей. Гэта наогул немагчыма зрабіць у двух серыях. Важна было ўзяць галоўнейшыя, вузлавыя падзеі рамана і раскрыць іх у кінематаграфічных вобразах. А гэта ўжо не простая акраізацыя, а стварэнне роўнаважанага сваёй першааснове мастацкага твора.

Воь па гэтую адзіна правільнаму творчаму шляху і пайшоў С. Герасімаў.

Прышчыпова і сурова крытыка ідэйных хібаў рамана дапамагла С. Герасімаву пераасэнсаваць і раман, і першы варыянт кінотвора, пастаўленага па раману.

У пошуках правільнага вырашэння тэмы барацьбы савецкага народа С. Герасімаў звярнуўся да багацейшага жыццёвага матэрыялу падпольнай партыйнай дзейнасці большэвікоў Даібаса ў перады нямецкай акупацыі.

Гэты матэрыял навочна паказалі пастаноўшчыку, што ўсёй барацьбой савецкіх людзей у варажым тыле кіравала партыя большэвікоў. У новым асветленні прадставілі і кірасадонскія маладагвардзейцы. Яны аказаліся далёка не той стыхійна ўзніклай арганізацыяй юных патрыётаў, якія змагацца з ворагам адасобленай групай. Іх баявую дзейнасць накіроўвала падпольная партыйная арганізацыя. Воь таму ў карціне на першым месцы стаіць вобраз сакратара падпольнага абкома партыі Працэнкі.

Фільм па сутнасці і пачынаецца з дзейнасці абкома партыі перад утаржэннем немцаў у Кірасадон. Па ўказанню Працэнкі шахцеры, на чале са сваім дырэктарам Валько, урываюцца на шахту. Па дырэктыве абкома адбываецца планавая эвакуацыя насельніцтва і грамадскай маёмасці горада. Імяна да Працэнкі прыходзіць будучая ўдзельніца Маладой гвардыі комсамола Люба Шаўцова з просьбай пакінуць яе ў горадзе для падпольнай работы.

Працэнка ўважліва прыглядаецца да Любы і пачуццём большэвіка-чалавечаназнаўчы адчувае ў ёй высокароднае сэрца савецкай патрыёткі, гатовай у імя сваёй Радзімы на любую ахвяру.

Мы бачым, нарэшце, як Працэнка расцяўляе на баявыя часты падпольнай барацьбы камуністаў горада, і сам застаецца кіраваць гэтай барацьбой.

Карацей кажучы, фільм паказаў глядачу тых выхадных пазіцыі, з якіх пачалося наступленне савецкіх людзей супроць гітлераўскіх акупантаў.

Вобраз большэвіка Працэнкі—бадай самая важная і прынцыповая ўдача фільма.

З самага пачатку фільма глядач уваходзіць у асяроддзе светлых і чыстых душой савецкіх людзей. Гора Радзімы для іх—

К. ГУБАРЭВІЧ

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

Савецкі народ даўно ўжо чакалі выхаду гэтай кінокарціны. Чытачы рамана «Маладая гвардыя» хачелі ўбачыць на экране сваіх любімых герояў, хачелі яшчэ раз перажыць з імі разам незабыўныя дні патрыятычных подзвігаў, якія так усхвалявалі сэрцы савецкіх людзей.

на гітлераўскага салдафона, бо так зрабіў бы кожны савецкі юнак. І Люба Шаўцова не магла зрабіць іначай, калі пайшла на цяжкую і смерцельна-рызыкоўную работу разведчыцы і сувязной падпольнай партыйнай арганізацыі. Яна не ўяўляла іначай сваё жыццё на зняважанай ворагам зямлі.

Глядач не толькі разумее высокапатрыятычныя ўчынкі герояў Кірасадона; ён сам бачыць сябе ў гераічнай барацьбе маладагвардзейцаў, і таму блізка сэрцу мільёны савецкіх людзей гэты патрыятычны і глыбока партыйны фільм.

Поспех фільма створаны патрыятычным падыходам да вырашэння тэмы, падыходам з пазітыўным сацыялістычным рэалізмам.

Але жыццёвая праўда карціны «Маладая гвардыя» не толькі ў правільным разуменні вобразаў, а і ў іх акторскай трактоўцы. У гэтым плане фільм вызначаецца адной вельмі важнай і прынцыповай асаблівасцю: усе ролі маладагвардзейцаў выконвае акторская моладзь Інстытута кінематаграфіі.

С. Герасімаў не пабаяўся (не ў прыклад шмат якім самастрахоўшчыкам у тэатрах і кінематаграфіі) на выдучыя ролі ўзяць моладзь. І мы бачым, наколькі правільнай і ўдзячнай аказалася гэтая ўстаноўка.

Выканаўцы роліў Алег Кашава (В. Іваню), Любы Шаўцовай (І. Макарава), Улі Громавай (Н. Марзюкова), Сяргея Цюленіна (С. Гурзо), Івана Туркэвіча (Г. Раманаў) і іншых—бадай аднаго з самых герояў Маладой гвардыі. Яны настолькі зліліся са сваімі вобразамі, унеслі столькі юнацкай шчырасці, непасрэднасці і сардэчнай цеплыні, што часам забываемся пра экран.

Само сабой зразумела, што ўсё гэта з'яўляецца вынікам вялікай творчай працы пастаноўшчыка з кожным маладым выканаўцам. І якой плённай аказалася гэта праца!

На ўзроўні акторскага майстэрства ў карціне не адчуваецца разкай-грані паміж маладымі актарама і групай актараў старэйшага пакалення, такіх, як В. Харакоў (Працэнка), Г. Макарава (Кашава), Ануфрыева (бабулька Вера), Пялова (маці Любы Шаўцовай) і інш. З гэтай групы актараў вылучаецца таленавіты актёр В. Харакоў, які стварыў палёны мастацкі вобраз сакратара абкома партыі Працэнкі. У савецкай кінематаграфіі не шмат такіх акторскіх удач, і таму работа В. Харакова заслугоўвае ўважлівага вывучэння пошукаў стварэння вобраза партыйнага кіраўніка. Актёр шчасліва пазбег хадзельнасці, разам з тым напоўніў вобраз глыбокім ідэйным зместам і жыццёвай праўдай.

Гэтая творчая асаблівасць у той ці іншай меры характэрна бадай для кожнага актара, занятага ў карціне.

Першая серыя карціны заканчваецца незабыўнымі эпізодама, калі падпольныя кі-большэвікі і падпольныя маладагвардзейцы слухаюць па радыё даклад таварыша Сталіна 6-га лістапада 1942 года. Самі па сабе эпізоды слухання статычныя, але колькі эмацыянальнага напружання і высокай усхваляванасці выклікаюць яны ў глядача!

Фінальная спэна ўзрыву чыгуначнага маста з нямецкім аэланам робіць канцоўку першай серыі лагічна завершанай, вынікаючай з закліка таварыша Сталіна.

Разам з тым, гэтая спэна дзе зразумець глядачу, што толькі зараз пачынаецца самая рашучая схватка з ворагам, толькі зараз, па закліку правядыра, пачнецца гераічнае адзінаборства савецкіх людзей з нямецкімі акупантама, адзінаборства, у якім імёны герояў заазяюць вечнай славай у памяці народа.

І гэтую рашучую схватку глядач убачыць у другой серыі фільма «Маладая гвардыя».

Да трыццацігоддзя ВЛКСМ

Даведча-бібліяграфічны адзед Дзяржаўнай бібліятэкі імя В. І. Леніна падрыхтаваў рэкамендацыйны спіс-брашуру літаратуры, прысвечанай трыццацігоддзю ВЛКСМ. Брашура мае наступныя раздзелы: «ВЛКСМ(б) — арганізатар і кіраўнік комсамола», «Парадзіжне комсамола», «Комсамол у баях за Радзіму», «Комсамол у баях за выкананне першых сталінскіх пяцігодкаў», «Комсамол—актыўны ўдзельнік насляважнага ўдзёму народнай гаспадаркі».

На ўсіх факультэтах Беларускага Дзяржаўнага Універсітэта праводзяцца даклады і гутаркі аб гісторыі комсамола. Комсамольныя рыхтуюцца да тэматычнай нафларанцы на тэму «Ленін і Сталін аб камуністычным выхаванні». Выдаецца юбілейны зборнік студэнцкіх навуковых работ. Студэнты філалагічнага факультэта рыхтуюць літаратурны вечар—«Комсамол у мастацкай літаратуры».

Беларускім Дзяржаўным музеем Вялікай Айчыннай вайны арганізаваны дзве фотавыстаўкі, прысвечаныя 30-годдзю ВЛКСМ. Адна выстаўка расказвае аб дзейнасці комсамольцаў Беларусі ў тыле ворага ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Тама другой выстаўкі—«Комсамол Мінска і Мінскай вобласці ў барацьбе за выкананне насляважнага пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі БССР».

Бабруйскай абласнай бібліятэка арганізавала вялікую выстаўку літаратуры, якая адлюстроўвае гісторыю і гераічны шлях ВЛКСМ, удзел комсамола ў Вялікай Айчыннай вайне.

29 кастрычніка бібліятэка сумесна з гаркам ВЛКСМ праводзіць літаратурна-мастацкі вечар на тэму: «Комсамол у мастацкай літаратуры». У праграме вечара мастацкае чытанне ўрыўкаў з твораў: «Зоя»—Алігер, «Чапка»—Бірукова, «Ік гартвалася сталь»—Н. Астроўскага, «Дзесяці ў Сібіры»—Ірошнікавай і інш.

Такія-ж вечары рыхтуюць Бабруйскай гарадскай, Гусьляк, Кіраўскай, Старобінская, Асіпаўіцкая і Лапшыцкая бібліятэкі.

Цэнтральнае лекцыйнае бюро Камітэта культасветустанюў пры Савеце Міністраў БССР арганізавала цыкл лекцый, прысвечаных 30-годдзю Ленінска-Сталінскага комсамола. У абласны лекцыйны бюро накіраваны стэнаграфы лекцый на тэмы: «Ленін і Сталін аб камуністычным выхаванні моладзі», «Баяны шлях Ленінска-Сталінскага комсамола», «Раман А. Фадзеева «Маладая гвардыя» і інш.

Для чытання лекцый у вобласці і раёны рэспублікі накіравана вялікая група работнікаў цэнтральнага лекцыйнага бюро.

На ініцыятыве комсамольцаў Мінскага рамонтна-механічнага завода да 30-годдзя ВЛКСМ моладзь завода пабудавала свой клуб. У памяшканні клуба будзе праведзены ў дзень святкавання славнага комсамольскага юбілея вечар мастацкай самадзейнасці.

З 15 кастрычніка Мінскае абласное Кіраўніцтва кінофікацыі праводзіць кінофестываль, прысвечаны 30-годдзю Ленінска-Сталінскага комсамола.

У час кінофестывалю будуць паказаны кінокарціны: «Комсамольск», «Маладая гвардыя», «Зоя», «Ік гартвалася сталь», «Маладосць нашай краіны», «Гэта было ў Даібасе» і іншыя. Перад пачаткам сеансаў прапагандысты і агітатары вобласці будуць выступаць з дакладама аб гераічных справах Ленінска-Сталінскага комсамола.

Кіностудыя «Беларусьфільм» рыхце спецыяльны нумар кіночасопіса. У гэтым кіночасопісе будуць паказаны дасягненні лепшых комсамольскіх брыгад на выкананне насляважнага пяцігодкі ў чатыры гады.

Рэспубліканская нарада маладых пісьменнікаў

Сёння пачынае сваю работу, скліканая ЦК ВЛКСМ і Савоз савецкіх пісьменнікаў БССР, рэспубліканская нарада маладых пісьменнікаў. Сярод удзельнікаў—маладыя пісьменнікі сталіцы і аўтары, выкліканыя з перыферыі, усяго—каля 40 чалавек. Для ўдзельнікаў

ПАЛЕПШЫЦЬ РАБОТУ ТЭАТРАЎ БЕЛАРУСІ

Н. ГРОМАЎ

ВЯЛІКІ ТЭАТР НАШАЙ ЭПОХІ

(Да 50-годдзя Маскоўскага Мастацкага Акадэмічнага тэатра імя А. М. Горкага)

II. Пасля Настрэччэй рэвалюцыі

Новы тэатральны сезон гэтага года ў Мінску пачаўся старымі спектаклямі. Гэта было ўжо сігналам таго, што беларускія тэатры не перабывалі ў аднаведнасці з запатрабаванымі часам.

Наўдалы пачатак сезона сведчыць, што ў рабоце тэатральных калектываў рэспублікі ёсць яшчэ рад сур'ёзных недахопаў, якія перашкаджаюць тэатрам паспяхова выконваць сваю вялікую задачу па выхаванні мас.

У гэтым годзе ўрадам было прынята рашэнне аб пераводзе тэатраў на бездзяцальную работу. Цяпер на тэатральныя калектывы краіны ўскладаецца яшчэ больш адказная задача правільнага планавання рэпертуара.

Між тым, сярод некаторых кіраўнікоў тэатра пачалі выяўляцца няправільныя тэндэнцыі—пагоны за лёгкім поспехам, запанаванне рэпертуарных планаў павярхоўнымі, прымітыўнымі п'есамі, разлічанымі на густ непатрабавальнага глядача.

У рэпертуарных планах гэтага года знайшлі месца такія слабыя, а іншы раз і проста ідэяльныя п'есы, як «Сын» В. Патамова, «Вас выклікае Таймыр» К. Ісаева і А. Галіца, «Чужое дзіця» В. Шваркіна, «Аб сабрах-таварышах» В. Маса і М. Чарнінскага, «Сустрэча з юнацтвам» А. Арбузова, «Узалежна каханне» І. Рубішціна, «Чалавек з таго свету» Дыхавічана і Слабадскога. Некаторыя тэатры заканчваюць цяпер работу над схематычнай, фальшывай п'есай «Жылі тры сябры» А. Успенскага.

Толькі лёгкадумным, дэяліцізм падыходам да справы можна вытлумачыць з'яўленне ў тэатры імя Я. Купалы пустага фармалістычнага спектакля «Дзень пудоўных падмапаў». Нашы тэатры ўсё яшчэ не хочунь зразумець, што «касавы спектакль»—гэта не сінонім бездэяльнасці і дрэннага густу. «Касавы спектакль» у савецкіх тэатрах—гэта перш за ўсё масовы, самы папулярны ў глядача, высокаідэйны і высокамастацкі спектакль, які карыстаецца прызнаннем самай шырокай грамадскасці.

У якім-жа становішчы сёння знаходзіцца тэатр Беларусі? Вось мы прыязджаем у Віцебск, Гродню, Магілёў, Брэст, праглядаем разаму тэатраў. Дарэмна там шукаць п'ес на сучасныя актуальныя тэмы.

Чаму-ж лепшыя п'есы савецкіх драматургаў, якія ёсць у рэпертуарных планах тэатраў, зніклі з рэпертуара?

Тэатры, жадаючы прыцягнуць у свае залы глядача, паказваюць лёгкія, пусценскія п'есы, накіраваныя «Вас выклікае Таймыр», «Чужое дзіця» ці такія слязівыя меладрамы, як, напрыклад, «Сын».

Звернемся да прыкладаў. Тэатр імя Якуба Коласа ў чэрвені паказаў 30 спектакляў, з іх 14 спектакляў—«Авадзень» і 5—«Вас выклікае Таймыр». У ліпені гэты тэатр даў 45 спектакляў, з іх «Авадзень»—12, «Вас выклікае Таймыр»—9.

Рэспубліканскі Руска драматычны тэатр у гэтым годзе паставіў чатыры п'есы, з іх дзве—«Сустрэча з юнацтвам» і «Аб сабрах-таварышах», а пяцёр працуе над двума п'есамі—«Дзеці Ванюшына» Найдзёнава і «Мачыха» Бальзака, якімі таксама нельга ганарыцца. У маі тэатр паказаў 19 спектакляў, з іх толькі два былі прысвечаны сучаснай тэматыцы; у ліпені тэатр даў 31 спектакль, з іх на сучасную тэму—11 (прычым 4 спектаклі—«Сустрэча з юнацтвам»).

У рэпертуарным плане тэатра імя Ленінскага камсамола мала п'ес, якія з'яўляюцца лепшымі творами савецкіх драматургаў, створанымі за апошні час. Але калі і ёсць некалькі добрых п'ес у рэпертуары, дык яны выкарыстоўваюцца неадпаведна.

У чэрвені тэатрам імя Ленінскага камсамола паказаны 26 спектакляў. Сярод іх—«Старыя сябры», «Жыццё ў цягачах», «Маладая гвардыя»—7 спектакляў, а такія фальшывыя п'есы, як «Сын», была паказана таксама 7 разоў.

Магілёўскі абласны тэатр у маі паказаў 33 спектаклі, з іх на сучасную тэму—7, у чэрвені—24 спектаклі (на сучасную тэму—8) у ліпені—20 (на сучасную тэму—6).

Гродзенскі абласны тэатр у маі паказаў 35 спектакляў, з іх па п'есам савецкіх драматургаў—17. Здалася б, лічба больш-менш здавальняючая, але, калі ўлічыць, што з гэтых 17 спектакляў 8 спектакляў належалі такой дрэннай п'есе, як «Сын», то карціна рэзка змяняецца. У чэрвені тэатр паказаў 47 спектакляў, з іх 15—«Сын» і тры «Вас выклікае Таймыр».

Знаёмства з такімі вынікамі дзейнасці тэатраў выклікае трывогу за іх далейшае творчае становішча.

Кіраўнікі тэатраў часта ссылаюцца на тое, што яны цяпер перыяд страты ад малага наведвання глядачом тэатра. Але ці ўсе магчыма зрабілі яны, каб наладзіць справу? Трэба сказаць, што далёка не ўсе. Тэатры толькі пачынаюць па-сур'ёзнаму арганізацыю паралельных спектакляў, толькі пачынаюць выкарыстоўваць магчымасці павелічання колькасці спектакляў. З другога боку, недапушчальна мала практыкуюцца выезды асобных работнікаў на прадырствы, паказ урыўкаў са спектакляў, як гэта робяць тэатры Масквы і іншых гарадоў.

У рэспубліцы мала праводзіцца канфронтаў глядачоў, грамадскіх абмеркаванняў апошніх тэатральных работ, якія-б маглі павялічыць рэзананс дзейнасці тэатра.

У гэтай справе недапушчальна інертнасць правядзена Тэатральна-Аб'яднанне БССР, у дзейнасці якога адсутнічае неабходная актыўнасць у правядзенні такіх мерапрыемстваў. Больш таго, творчая праца Тэатральнага Аб'яднання за апошні час звылася да нуля.

Пачаўся новы тэатральны сезон. Для тэатраў Беларусі ён супадае з вялікай датай 30-годдзя Беларускай ССР. Перад творчымі калектывамі ставяцца асабліва адказныя задачы. Тая рэпертуарная палітыка, якая праводзілася на працягу гэтага года, павінна быць зменена.

У гэтым сезоне Кіраўніцтва па справах мастацтва не можа звольніць сваю задачу да фармальнага зацверджання творчых заявак тэатраў на паставіўку новых п'ес. Кіраўніцтва па справах мастацтва трэба ўзначаліць барацьбу за ідэйнасць, прынцыповасць, партыйнасць, высокую мастацкую якасць рэпертуара.

«Касавыя» меркаванні не павінны вызначаць лінію развіцця тэатраў. Воліт паказвае, што наш глядач ахвотна ідзе на сучасныя п'есы, калі яны паставлены з высокай культурнай рэжысёрскага і актёрскага майстэрства, ён з вялікай радасцю прымае спектаклі, якія адказваюць яго духоўным запатрабаванням, спектаклі, якія адлюстроўваюць асцярожнае жыццё нашай гераічнай сучаснасці.

Вялікая Кастрэччэйкая сацыялістычная рэвалюцыя з небылай сілай ускалыхнула Маскоўскі Мастацкі тэатр; перад яго калектывам адкрыліся незвычайна творчыя перспектывы. У залу тэатра прыйшоў новы глядач, змагар за новае жыццё і гаспадар краіны—працоўны народ.

Партыя і ўрад у першыя-ж гады рэвалюцыі правялі вялікія клопаты аб Мастацкім тэатры.

«Калі ёсць тэатр, які мы павінны ад мінулага чаго-б гэта ні каштавала выратаваць і захаваць,—гаварыў В. І. Ленін,—гэта, вядома, Маскоўскі Мастацкі Акадэмічны тэатр».

Мастацкі тэатр у тыя дні не абмяжоўваў сваёй работы ўласнай сілай. Яго спектаклі бачылі ў аддаленых раёнах Масквы, у рабочых клубах, вайсковых часях.

Мастацтва павінна належаць народу, яно павінна праўдзіва, глыбока-рэалістычна адлюстроўваць жыццё,—такія былі ўстаноўка партыі і ўрада.

Гаворачы аб модных п'яных у мастацтве таго часу, Ленін заўважаў: «Скрозь і ўсюды самыя бязгладныя крыўлянні выдаваліся за штосці новае і пад выглядам чыста-пролетарскага мастацтва... надзіралася нешта звышнатуральнае і недарэчнае». Прыкладам, у тым-жа годзе ЦК РКП(б) у лісце аб пролеткультх каштаваў, што ў лісце мастацтва рабочым прышчэпаецца чужыя, скажоныя думкі і ідэі.

Тэатр ўзмоцнена пачаў шукаць сучасную глыбокую, высокаідэйную п'есу. Драматургія тых гадоў не аднаўдала яго высокім патрабаванням. П'есы былі павярхоўнымі і прымітыўнымі, схематычнымі па форме, вобразы іх былі пабавляючы псіхалагічнай глыбіні.

Мастацкі тэатр звязваў з буйнейшымі пісьменнікамі і пачаў вядзючывую, упартую працу па стварэнню новага рэпертуара. У выніку гэтай сумеснай работы тэатра з аўтарам з'явілася п'еса В. Іванова «Броненікі 14-69». Спектакль быў прысвечаны дзесяці гадавіце Вялікага Кастрэччэйкі і ўпершыню быў паказаны 8 лістапада 1927 года. Гэта быў сапраўды велізарны поспех тэатра, сапраўды ўрачыстае рэалістычнае мастацтва Маскоўскага Мастацкага тэатра, узятага рэвалюцыяй на новую вышыню.

У гэтым спектаклі тэатральны калектыв галоўным героем зрабіў народ, творцу светлага жыцця. Славутая сцена партызанскага штаба па рэжысёрскаму майстэрству, выяўленаму ў К. С. Станіслаўскай, не мае сабе роўных у гісторыі тэатра. У гэтай сцэне пудоўна была перададзена грандыёзная сіла народнага паўстання, накіраванага на знішчэнне банд ітэрвентаў.

Спектакль быў смяротным ударам па фармалістах, якія прапаведвалі сваё «асобнае пролетарскае» мастацтва.

Гэты спектакль зрабіў этапным у гісторыі Мастацкага тэатра і паклаў пачатак далейшым выдатным спектаклям, якія адлюстроўвалі надзвычайна сучаснасць, спектаклям палітычнай палыміясці і мастацкай пераканальнасці.

Прадаўжаючы ўзмоцнена працаваць усе з новымі і новымі драматургамі, тэатр пачаў на сваёй сцэне творы А. Афінагенава, А. Карнейчука, К. Трэнёва, В. Катаева, Л. Янонава, М. Булгакава, П. Пагодзіна, Л. Вірты, К. Сіманова.

У спектаклях, паставленых тэатрам па п'есах савецкіх драматургаў, паказана жыццё савецкай краіны, ён барацьба за перабудову старых грамадскіх парадкаў, за ўрачыстасць новага, паказана непазбежнае адміранне старога; у спектаклях знайшла сваё адлюстраванне барацьба партыі за сацыялістычнага чалавека.

Адлюстроўваючы гадзі грамадзянскай вайны, гераічнае змаганне народа («Любоў Яравая» К. Трэнёва), паказваючы барацьбу з кулацтвам і пераход асвоўнай масы сялянства на бок савецкай улады («Зямля» Л. Вірты), шуканні і непазбежнае даўчэнне лепшых прадстаўнікоў інтэлігенцыі да народа («Страх» А. Афінагенава), канец старога звыржанага жыцця («Уніаўска» Л. Янонава), з'яўленне новай савецкай інтэлігенцыі, яе самаадданую барацьбу за выкаванне велічных сталінскіх планаў («Платон Крэчат» А. Карнейчука, «Глыбокая разведка» А. Круна),—Маскоўскі Мастацкі тэатр у гэтых спектаклях увасобіў надзвычайна выдатны і гісторыі савецкай краіны.

Паставіўка п'ес савецкіх драматургаў

межа велізарнае значэнне для ўсяго творчага шляху тэатральнага калектыва. Савецкая драматургія надала спектаклям тэатра палітычную надзённасць, партыйную заўважанасць, мастацкае абалучэнне. Тэатр стварыў цудоўны галерэйны вобразы герояў нашага часу, слаўных змагароў за шчаслівае будучыню народа.

Лобаз з работай над п'есамі савецкіх драматургаў тэатр прадаўжаў увасабляць на сцэне лепшыя творы рускай класічнай і заходняй драматургіі.

Пачатак гэтаму быў паказаны паставіўкай п'есы А. П. Астроўскага «Гарачае сэрца».

Станіслаўскі раскрыў Астроўскага, як палыміянага абінаванаўца царскай Расіі, як мастака, непрымытнага да ўрады, народнай уласніцкай лады.

Актарскія дасягненні спектакля былі выдатнымі, а ролі, выкананыя І. М. Масквіным (купец Хлынаў) і М. М. Тарханавым (граданічым Градабосаў), па бліскучаму сатырычным майстэрству, па выразнай псіхалагічнай характарыстыцы блызатасна-

М. Тархану ў ролі Градабоса («Гарачае сэрца»—А. Астроўскага).

му выкрывіць ствараемых вобразаў з'яўляліся шаўтарымі спонаннага мастацтва.

Тэатр таксама паставіў такія класічныя творы літаратуры, як «Таленты і прыхільнікі» і «Апошняя ахвара»—Астроўскага, «Жаніцца Фігаро»—Бамары, «Мертвыя душы»—Гогаля, «Васкрасенне» і «Анна Карэніна»—Льва Талстога, «Тры сястры» і «Дзядзя Ваня»—Чэхава. Кожны з гэтых спектакляў адкрываў новую бліскучую старонку ў авалоданні савецкім тэатрам культурнай спадчыны мінулага.

Асаблівае значэнне для Маскоўскага Мастацкага тэатра мела паставіўка п'есы А. М. Горкага «Ворагі», ажыццэўленая В. І. Нёміровічам-Данчанкам. У гэтым спектаклі тэатр дамогся сцвярджэння стылю мастацкага рэалізму нашай эпохі—сацыялістычнага рэалізму. Спектакль паказаў, што наш тэатр здольны прывіць у тымшніх унутранага свету чалавека, глыбока ўскрывае ідэі драматургаў. Горкаўскія вобразы п'есы «Ворагі» раскрыты актормі з вычарнальнай паўнацэннасцю сацыяльнай характарыстыкі. Актар бязмежнай спінальна абалучаны, В. І. Качалаў, выконваючы ў гэтым спектаклі ролі фабрыканта Захара Барзіна, з гранічнай блызатаснасцю паказаў агідную сутнасць лібэралічнайчой інтэлігенцыі.

Ажыццэўшчы паставіўку «Васкрасення» і «Анна Карэніна», тэатр здолее даясны да глядача талстоўскае вобразы, увасобіў іх з велізарнай сілай псіхалагічнай праўды і пераканальнасці. Унёслага ігра А. К. Тарсанай у ролі Анны і П. П. Хмялёва ў ролі Карона ўзрушыла глядача. Пром'ера спектакля «Анна Карэніна», якая адбылася 21 красавіка 1937 года, з'явілася выдатнай падзеяй у жыцці тэатра. На спектаклі прысутнічалі таварышы Сталін, Молатаў, Жданав, Варашылаў, Кагановіч, якія высока ацанілі творчыя дасягненні тэатральнага калектыва.

Звярнуўшыся эпою да драматургі Чэхава, паставіўшы навава «Тры сястры» і «Дзядю Ваню», тэатр перагледзеў свае раннія погляды на драматурга, яшчэ больш падкрэсліў любов да жыцця, аптымістычныя ноты ў творчасці пісьменніка, развясціў лягенду пра Чэхава, які «паэта мхурных, шэрых, бязмэтных людзей». У новых паставіўках п'ес Чэхава з асаблівай сілай прагучалі тэмы стваральнай працы, чыстых чалавечых адносін, светлага мара драматурга аб сацыяльнай справядлівасці.

У гэтых спектаклях тэатр сцвярдзіў свой стыль, па выразу В. І. Нёміровіча-Данчанкі—«стыль суровай жыццёвай праўды і мужай прастаты».

Вялікая Айчынная вайна захлпіла тэатр у час яго гастролі ў горадзе Мінску. Артысты бачылі жахі, прынесеныя вайной беларускаму насельніцтву, бачылі неакарныя, моцны, упуўнены ў перамоце народ. У майстэрстве Мастацкага тэатра нарадзілася свяшчэннае, негаспаднае паучэнне нявінові да ворага,—гітлераўскіх вандалаў, пачуццё, якое павіна адбілася на спектаклях, паставленых у гадзі вайны: «Рукі людзей», «Афіяр флота», «Пераможны».

Калектыв Мастацкага тэатра з'яўляецца бліскучым сусор'ем выдатных актёрскіх талентаў. Сярод яго нямамо актараў, імёны якіх ніколі не будуць забыты. Народныя артысты СССР В. І. Качалаў, І. М. Масквін, М. М. Тарханав, Л. М. Леандуў, О. Л. Кніпер-Чэхава, буйнейшыя актормі старэйшага

пакалення—М. П. Ліліна, А. Р. Ардём, А. В. Вішнеўскі, В. В. Лужскі, Н. П. Падгорны—слаўныя саратнікі вялікіх К. С. Станіслаўскага і В. І. Нёміровіча-Данчанкі, стваральнікі тэатра з дня яго заснавання. Гэтым мастакам тэатр абавязаны лепшымі сваімі спектаклямі.

За гады савецкай улады ў Мастацкім тэатры выраста і ўзмацняла вялікая група актараў другога і трэцяга пакалення, якая сёння нясе асвоўную творчую работу. Усяму свету вядомы імёны такіх майстроў, як О. П. Андрэўская, П. І. Багалюбаў, А. П. Грыбаў, В. Г. Дабраправаў, К. Л. Ялаўскага, А. П. Зуева, А. П. Кіраў, А. А. Камісарэў, Т. М. Кудраўцаў, Б. П. Ліваўцаў, П. В. Масальскі, В. А. Арлоў, В. Н. Папова, В. А. Палов, М. І. Прудкін, В. Я. Станіцын, А. С. Спяпанав, А. К. Тарсанав, В. О. Тараркоў, А. І. Чабан, М. М. Яншыч і інш. З гэтага пакалення артастаў асабліва вылучыліся зараз нябожчыкі народны артыст Саюза ССР П. П. Хмялёў і заслужаны артыст РСФСР Н. П. Баталаў. У творчасці гэтых мастакоў найбольш яскрава выяўлены тыя новыя якасці савецкага актара, якія былі народжаны нашым часам.

Значэнне Мастацкага тэатра для савецкага кінематацтва пэўначынна вялікае. Уся сістэма работы актара ў савецкім кіно праходзіць пад велізарным уплывам школы славацкага тэатра. З другога боку, удад лепшых майстроў Мастацкага тэатра ў кінофільмах, пачынаючы з ранняга перыяда савецкай кінематаграфіі («Палікушка», «Аліта», «Мадзі», «Пудоўна ў жыцці», «Балтайцы», «Доната Балтыкі», «Нававініца», «Без віны вінаваты», «Чалаў», «Пётр І», «Юнацтва Максіма», «Вялікі грамадзянін», «Клятва» і шмат іншых), у многім спрыяла паспяховай дзейнасці савецкага кіно.

Усе тэатры нашай краіны, у тым ліку і нацыянальныя, у сваёй творчай працы адчуваюць магутны ўплыў школы Мастацкага тэатра. Геніяльная сістэма актёрскага майстэрства, створаная вялікім К. С. Станіслаўскага, стала асновай сцінальнай дзейнасці майстроў тэатра любых жапраў. Бліскучыя кнігі Станіслаўскага—«Маё жыццё ў мастацтве», «Этыка», «Работа актара над сабой»—настаўныя кнігі не толькі дзеячоў мастацтва, але і многіх людзей, якім дарэгі лёс савецкага тэатра.

Тэатры Беларусі лічаць для сябе часцю права называцца паслядоўнікамі вучэння Станіслаўскага, школы Мастацкага тэатра. Усе значныя работы беларускіх тэатральных калектываў так ці інакш авязаны з авалоданнем высокім стылем Маскоўскага Мастацкага тэатра.

Мастацкі тэатр непасрэдна выхаваў рад тэатральных калектываў. Сярод іх такія вядомыя тэатры, як імя Я. Вахтангава, Дзяржаўны Музычны Драматычны тэатр імя К. С. Станіслаўскага і В. І. Нёміровіча-Данчанкі, Дзяржаўны Драматычны тэатр імя К. С. Станіслаўскага.

Вялікія заслугі Маскоўскага Мастацкага Акадэмічнага тэатра і ў справе тэатральнай асветы ў нашай краіне. Сістэма работы з актормі ў Мастацкім тэатры прынята за аснову па ўсіх тэатральных установах Саюза. Не толькі ў Дзяржаўным Інстытуце тэатральнага мастацтва імя Луначарскага ў Маскве і Школе-студыі імя В. І. Нёміровіча-Данчанкі, дзе ўсе выкладчыкі з'яўляюцца майстрамі Мастацкага тэатра, але і па ўсіх іншых навучальных установах краіны выхаваннем маладых актараў займаюцца паслядоўнікі вялікага тэатра нашай эпохі.

Велізарны ўплыў Мастацкага тэатра і на прагрэсіўнае мастацтва заходняй Еўропы, Амерыкі і краін Усходу.

Сваімі грандыёзнымі творчымі поспехамі Маскоўскі Мастацкі тэатр абавязаны мудрай палітыцы партыі Леніна—Сталіна і савецкага ўрада. Сваімі дасягненнямі тэатр абавязаны перамоце сацыялістычнай рэвалюцыі ў СССР, якая даўчыла тэатр да народа, дала яму сілу і ўдзельнасць у сваёй справе, нахіліла на творчыя пошукі.

Сваю знамянальную дату Маскоўскі Мастацкі Акадэмічны тэатр сустракае ў поўным росквіце творчых сіл, і можна не сумнявацца, што і ў далейшым тэатральны калектыв будзе ствараць высокаідэйныя, цудоўныя па мастацкіх якасцях спектаклі, будзе і ў далейшым высока несці сляг савецкага мастацтва.

М. Ліліна ў ролі графіні Вронскай («Анна Карэніна» па раманы Л. Н. Талстога).

Наштоўны дапаможнік

*
Р. ШКРАБА
*

Беларускае мовазнаўства ўбагацілася велікім важным і каштоўным дапаможнікам—арфаграфічным слоўнікам, які склаў навуковы супрацоўнік Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР М. Р. Суднік і М. П. Лобан.

Пры ўсёй неўпарадкаванасці беларускага правапісу, супярэчнасці і недаскладнасці яго пасобных правілаў, якія ў многіх выпадках не адлюстроўваюць законаў беларускай мовы, арфаграфічны слоўнік мае вялікае практычнае значэнне. Да гэтага часу на старонках друку можна было сустрэць самае рознастайнае напісанне аднаго і таго-ж слова. Адсутнасць арфаграфічнага адзінства прывяла да таго, што пры напісанні сур'ёзнага слова велікі часта крыжэром служыла «ухавое ўспрыняцце яго. Так, напрыклад, пісалі «актор» і «акцёр», «гродненскі» і «гродзенскі», «камандзіроўка» і «камандзіроўка», «сёнішні» і «сёнешні», «сёгоннешні» і «сёгонешні» і г. д. Така рознастайнасць у напісанні, што абумоўлена тэндэнцыяй падміняць законы арфаграфіі законам арфалогіі, служыла сур'ёзнай перашкодай ў практычным авалоданні беларускай мовай і ў дасягненні адзінага напісання слоў.

Грунтуючыся на законах беларускага правапісу, на назіраннях над мовай мастацкіх твораў буйнейшых нашых пісьменнікаў, а таксама над жывой мовай цэнтральнай часткі Беларусі, аўтары слоўніка ажыццявілі вялікую працу па сістэматызацыі беларускай лексицы. Гэта ў сваю чаргу дало магчымасць навуковага абгрунтавання правапісу многіх слоў, які да гэтага часу былі сур'ёзным.

Лексічны запас слоўніка мае каля 12 тысяч слоў. Ужо адно гэта сведчыць, якую вялікую ўдзельную працу ажыццявілі яго складальнікі. Калі дадаць, што падобны тып слоўніка ў беларускай лексікаграфіі ствараецца ўпершыню, дык наўрад ці будзе неабходнасць даводзіць яго значэнне для нашага навуковага мовазнаўства.

*) М. Р. Суднік і М. П. Лобан, Арфаграфічны слоўнік. Пад рэдакцыяй члена-наразапанданта Акадэміі навук БССР К. М. Крапіва, пры ўдзеле члена-наразапанданта Акадэміі навук СССР праф. С. Г. Бархударова і кіраўніка слоўнікавага сівтара Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР П. Ф. Глебні.

У пачатку слоўніка пададзены галоўнейшыя правілы беларускага правапісу. Крайма таго, што гэтыя правілы маюць вялікае практычнае значэнне для кожнага, хто ўдасканальвае свае веды ў галіне мовы, яны з'яўляюцца далейшай распрацоўкай праблем беларускага правапісу. Больш дэталёва, чым гэта зроблена ў практычнай граматыцы, разгледжаны ўсе выпадкі ўжывання вялікай літары, уадсканалена правіла правапісу складаных слоў, дыферэнцыявана напісанне інашоўных слоў з суфіксам «ір», вызначаны выпадкі пераходу злучных д і т у д і ц у словах інашоўнага паходжання. Вялікае практычнае значэнне мае таксама правіла аб катэгорыях назоўнікаў мужчынскага роду, якія ў родным склоне адзіночнага ліку маюць канчаток -у.

У асобны раздзел вылучаны геаграфічныя назвы свету. Тут асабліва шырока прадстаўлены геаграфічныя назвы БССР, пры напісанні якіх раней наглядалася вялікая рознастайнасць.

У аснову арфаграфічнага слоўніка пакладзены правілы беларускай мовы, узаконены ў 1933 годзе. Таму натуральна, што многія яго супярэчлівыя палажэнні знайшлі сваё адлюстраванне і ва ўступнай і ў лексічнай частцы слоўніка. Утарка ідзе пра блытаніну ў напісанні прозвішчаў, імёнаў і геа

ТВОРЧАСЦЬ МАЛАДЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

ПОДЗВІГ

(Урвак з аповесці пра Канстанціна Заслонава)

Аляксей КРУШЫНСКІ

Было ўжо мусіць за поўнач, калі радыста Аня прынесла шыфроўку. Заслонаў пры святле электрычнага ліхтарыка хутка прачытаў яе і з хвіліну застаўся стаць у задумленні. З цэнтральнага штаба загадалася тэрмінова спыніць рух на чыгуніцы, на якой немцы пераключылі вялікія сілы на сталінградскі фронт. Заслонаў яшчэ раз перачытаў радыёграму і вышаў з палаткі. Ні яснае зорнае неба, ні калматыя сні, ні прыглушаныя шалікі лісьнявой ночы цяпер не прыцягвалі яго ўвагі. Яго думкі былі далёка. Перад вачыма паўсталі велічныя прасторы Волгі, сухавей Каспія і горад, у якім вырашаўся лёс краіны. — Сталінград. Горад стаў на варце хлеба і нафты. Ён заставіў сабой сэрца краіны — Маскву. І тут, у Беларусі, каля далёкай Оршы, на доўга яго, Канстанціна Заслонава, выпшаў гонар абараняць гэты славуны горад Сталіна. Гэта поўніла сілы і акрыляла веру ў поспех надзвычайнага даручэння.

Спыніць рух... Заслонаў хутка ўвайшоў у палатку і схіліўся над кіламетраўкай, якая ляжала на сталае.

Яго ўвага спынілася на той кропцы, якой абазначыўся на карце чыгуначны мост. Крутыя берагі шырокай рэчкі сведчылі аб тым, што калі ўзарваць мост, то немцы п'янікі не здолеюць прайсці на ўсход. Як ўзарваць мост? Ён знаходзіцца толькі за сем кіламетраў ад горада і абгароджаны калючымі дротам. Каля яго размяшчаны кулямётныя гнёзды і дэты. Стаць буйны гарнізон. Атакаваць брыгадай? Ці ўдасца? Правалі і загіблі людзей. Даручыць невялікай групе смельчак? Але каму? Заслонаў пачаў перабіраць у памяці людзей. І, не знаходзячы адказу на сваё пытанне, зноў вышаў з палаткі. Справа свяцілася вогнішча. Чуліся галасы. Заслонаў падаўся ў той бок. Ды вогнішча сядзець некалькі партызан. Яны ўважліва слухалі Дрэйфіна, які шырока разведзачы рукамі, штырмі апавядаў сваім сабрам. Побач з ім, раз-пораз падзіваючы ў вогнішча сухія яловыя лапкі сядзеў Шчарбак.

Заслонаў заўсёды любіў дасціпныя апавяданні Дрэйфіна. Па іх ён угадваў настроі і думкі гэтага гаварка і жавага партызана. У іх ён адчуваў і тое, што носіць назву народнай мудрасці. Цяпер-жа словы Дрэйфіна асабліва ўразілі яго. Заслонаў, напружваючы слых, прысеў на невялікім яловым пі, што стаяў за шырокай вольхай. Дрэйфін на момант спыніўся і чамусьці глыбокім позіркам абвеў усіх, хто сядзеў каля вогнішча. І зноў, разведзшы шырока рукамі, ажывіўся:

— Што самае каштоўнае ў чалавека? А я вам скажу — жыццё. Яно даецца яму адзін раз, і пра жыццё яго трэба так, каб не было пакута балюча за бязмятна пражытыя гады, каб не паліла ганьба за подвядзенне і дробязнае мінулае і каб паміраючы змог сказаць: усё жыццё і ўсе сілы былі адданыя самому цудоўнаму ў свеце — барацьбе за вызваленне чалавецтва.

— Глядзі, Астроўскага напамінь чытае, — здзівіўся Нячай.

— А што? Я, брат, усёго напамінь яго ведаю, — нахваліўся Дрэйфін.

— Ведаць напамінь адно, а вось так пра жыццё і смерць перамагаць, як Астроўскі — гэта другое, — заўважыў Шчарбак.

— Ну, і што? Я, брат, не з палахлівых. Магу і з смерцю пераграцца, — адказаў Дрэйфін.

— Ого, — засмяўся Шчарбак, — хочь прозвішча Дрэйфін, а са смерцю пераграцца не дрэйфін.

— У-у, ты, шчарбаты, — пакрыўдзіўся Дрэйфін, — вось папаўся-б да яе, тады-б ведаў.

— Я яшчэ немца шчарбаў нарабало. Толькі-б дзядзя Косця мне заданне даў, — адказаў Шчарбак.

Заслонаў задарэна ўсімнуўся і каб не выдала сабе, што быў сведкай такой заўятай размовы, узяўся з месца і ціха пайшоў, кіруючыся ў сваю палатку. Яму было прыемна і радасна за гэтых людзей, што яны і ў цяжкія дні разам з ім пераводзілі ўсе выпрабаванні, што гэтыя людзі не баяліся і не нішчылі, што яны ўвасобілі ў сабе лепшыя якасці савецкага чалавека — храбраць і адвагу.

II На світанні Заслонаў выклікаў да сябе камандзіраў атрадаў і груп. Ніхто з іх не ведаў мэты выкліку.

Заслонаў стаў, схіліўшыся над картай, і чырвоным алоўкам рабіў н ёй нейкія адзнакі. З-над яго шырока зысала чорная пасама валасоў, а на твары дошчы выразна вызначалася стомленасць. На шырокім лбе, здавалася, пралягла яшчэ адна тонкая зморшчына. Заслонаў, нарэшце, адарваўся ад карты і паглядзеў на камандзіраў, ад чаго яны незвычайна ажывіліся.

— Прабачце, — прагаварыў Заслонаў, — я заняўся картай.

Ён хутка дастаў з палівай сумкі радыёграму і прачытаў яе змест.

— Цяпер зразумела, навошта я вас выклікаў?

— Зразумела, — у адзін голас адказалі камандзіры.

Заслонаў вышаў на сярэдзіну палаткі і, заклаўшы левую руку за шырокі скураны рамень, на якім вісеў маўзер, узрунана загаварыў:

— Сталінград у небяспецы. Немцы рушылі да Волгі. Уся краіна налягла на абарону горада, які носіць ім Сталіна. І на машу доўга, тут у Беларусі, у глыбокім тыле ворага, выпшаў гонар абараняць Сталінград.

Заслонаў на момант спыніўся, потым, разка ўзмахнуўшы рукой, спытаў:

— Як навінны ваяваць мы? — І тут-жа адказаў: — Аб гэтым гаворыць партызанская прысяга. Памятайце яе! Мы навінны ваяваць да канца, гэта значыць не толькі сёння і заўтра, а ваяваць, накуль ніводнага немца не будзе на нашай свяцішчай зямлі, ваяваць да поўнай перамогі над ворагам!

— Сталінград — буйнейшы стратэгічны пункт, таму на яго і немцы прэ, — пачаў начальнік штаба Суворы. — На маю думку, трэба ўсе нашы дзеянні сканцэнтраваль на чыгуначнай магістралі.

— Так, так, — перабіў Заслонаў, — намешкае камандаванне праз Оршу на Сталінградскі фронт перакідае дзесяткі вайсковых ападонаў. А хіба мы можам дапусціць гэта?

— Пекануць, дзядзя Косця, так каб аж горы застаналі, — прамовіў Шчарбак.

— Правільна, стукнуць, каб аж у Сталінградзе пацудзі. І на гэты раз будзем пачынаць вое з гэтага маста, — спыніўшыся прамовіў Заслонаў і паказаў на карце. — Як ваша думка?

Камандзіры ажывіліся і шчыльна абступілі карту.

— Значыць — узарваць? Задача складаная, Канстанцін Сяргеевіч. Без ахвар не абыйдзецца, — пачаў адзін з камандзіраў.

— Дрэва сячы, трэскі ляцяць, і вайны без ахвар не бывае, — заўважыў нехта з прысутных.

— Ведаю. Апярацца складаная. Але ажыццявіць яе мы павінны, — спакойна адказаў Заслонаў.

— І тады жалезныя капен па-а-доўга, — услед прапеў начальнік разведкі Лошын. — Але як?

— Як? — паўтарыў Заслонаў. — Рукамі кемавіага мінера. Толькі хто выканае гэтую задачу?

— Я, Канстанцін Сяргеевіч, — прагучаў голас Шчарбака. Усе заварушыліся і павернуліся да яго.

— Ты? — падумушы, спакойна спытаў Заслонаў. — Добра!..

— Памру, але выканаю!

— Памрош? На вайне памерці няпьяж-ка, а вое заданне выканаць і смерці пазбегнуць значна п'яжэй.

Па твары Заслонава прабегла лёгкая і дельная ўсешка. Ён падшоў да Шчарбака і, моцна паціскаючы яму руку, як заўсёды рабіў у такіх выпадках, сказаў:

— Дзейнічай! Дзякуй! Пакуль што ў мяне ўсё, — акінуўшы поглядам прысутных, дадаў ён. — Аб астатнім потым.

Праз хвіліну палатка апусцела. Над разгорнутай картай схіліўся Шчарбак і Заслонаў.

III Гарнізон немцаў, што адоўваў мост, размяшчаўся ў школьным будынку, які стаяў метраў за пяцьдзесят ад чыгуны. Прабрацца да маста можна было толькі паўзком на крутым беразе невялікай, але досыць глыбокай рэчкі.

Шчарбак з групай падрыўнікоў подем абышоў вёску і неўзабаве вышаў на бераг ракі. Хочь цемьн і рэзала вочы, але ў яго памяці, як жывыя, паўсталі знаёмыя мясціны, дзе ён нарадзіўся і ўзрос. Усё тут было яму родным і блізім: і рэчка з пасячым дном, у якой любіў купацца ён у сяляцкім дзень, і шырокі куст лавы, схілены над берагам, пад якім не раз сядзеў ён вечарамі. У галаву прапалі ўспаміны аб школе, аб сябрах. Некаж балюча зашчымае сэрца, а да сэрцаў прыліла кроў. Раптоўны грукат грому вывеў яго з задумлення. Шчарбак спыніўся, азірнуўся кругом і шптаа скамандыраў:

— Лажыся! Паўзком, за мной!

Партызаны, шчыльна прынікшы да зямлі, папаўзлі. Цяжкія міны паціскалі на плечы. Дождж сцябаў у спіну. Мокрая вярстка прылінала да цела. Вось яны ўжо апынуліся побач з гарнізонам. Некаж трывога п'якла душу. Недалёка залучыў працягам гудоў цяжкія. Стук колаў яго бесперапынна набліжаўся.

Шчарбак раптыў скарыстаў шум п'янікі і загадаў сваім таварышам паўзі хутчэй. Партызаны напружвалі сілы і лоўка, па-наступску перасоўваліся. Калі яны дасягнулі аднона, з вартавой будкі, накінуўшы плашччалатку на галаву, з ліхтары ў руку, вышаў немца. Ён прапшоў некалькі кроўкаў наасустрэч п'яніку і, абарніўшыся бокам аб драўляныя парэнчы, спыніўся. Цяжкі, выкідаючы густыя сучы дым, імаўся на ўсход. Моцным шумам і грукатам напоўнілася паветра. Шчарбак, а за ім і ўсе астатнія дыверсанты, аспярожна пачалі збірацца на сходках цэмянтовай лесвіцы, што вяла на мост.

Намечкі вартавы стаяў спіной да партызан. Імгненне, і Шчарбак шыганаў у вартавую будку, а астатнія партызаны, спіскаючы аўтаматы, залеглі на адноне. Міма іх віхрам прап'яса п'янікі. Шчарбак у маленькае акаенка будкі п'яліна сачыў за кожным рухам немца. Вартавы паставіў на шыпалы ліхтары і пачаў услахоўвацца. Але ўсёды панавала цішыня, толькі дождж буйнымі кропамі барабаніў на бляшаным даху будкі. Напаўна, не заўважыўшы нічога небяспечнага, немца п'яграбш пайшоў у другі канец маста. Шчарбак пачаў непакоіць п'яноўнікі немца. У думках прабегла: «А што, калі амена варты?» Нарэшце, немца п'ятушыў ліхтары і шырка накіраваўся назад. Шчарбак падрыўваўся. І калі згорблена мостам немца вырае-

ла ля дзьвэрэй будкі, з усёй сілай апусціў прыклад аўтамата на галаву вартавога. Немца ўсім цела рухнуў на палатно.

— Міны, хутчэй! — прапашаў Шчарбак.

Калі партызаны падбеглі да Шчарбака, ён ужо быў пасярэдыне маста і мацаў рукамі шпалы, шукаючы месца для закладкі мін. Потым хутка ўзяў міну і аспярожна апусціў у адтуліну паміж шпала, замацаваўшы дротам за рэйку. Міна павісла пад мастом. Тое-ж самае зрабіў з другой і трэцяй. Калі міны былі закладзены, Шчарбак хутка залучыў іх датантарамі і да адной пачаў прымацоўваць біфурдаў шнур.

У гэты момант з гарнізона дасялася нямецкая размова і гучыла зьяіцца. Партызаны зашчымаюцца. Нячай пачаў шэравацца і ў думках зьяў Шчарбака, чаму ён марудзіў. Нямецкая размова чулася ўсё бліжэй і бліжэй. Шла амена варты. У гэты момант Шчарбак падняўся і загадаў усім адыходзіць у супроцьлеглым напрамку ад гарнізона.

— А ты? — хтосьці шптаа запытаў у Шчарбака.

— Не разважаць! — строга прапашаў ён.

Партызаны імгненна пакінулі мост і паліліся ў немца. Дождж спыніўся. Пачало зьяіцца світанне. Белы густы туман паўвола ўзнімаўся над ракой. Партызаны адышлі ад маста, спыніліся і пачалі прыслухоўвацца. Кожны ў думках перажываў за Шчарбака. Было да слёз крыўда і балюча, што яны ў гэты небяспечны хвіліну пакінулі яго аднаго.

— Хадзем назад, — раптам прапашаў Дрэйфін.

— Нельга. Справу загібні, — спыніў яго Нячай.

Немцы ішлі ў бок маста не спянаючыся і аб нечым голасна размаўлялі. Шчарбак наменуўся запаліць шнур, але схамінуўся, што ён запата доўгі і пакуль згарыць, могуць падыйсці немцы і папярэдыць выбух. Доўга не разважаючы, ён дастаў з-за халавы нож і адразаў большую палову шнура. «Вось паспее-бы толькі», падпальваючы, падумаў Шчарбак. Калі маленькімі іскаркамі затрашчэў шнур, Шчарбак, прыгнуўшыся, пабег з маста. Не паспеў ён ад яго адбегчы на дзесяткі кроўкаў, як грэміў агульнашпалы сілы выбух. Яго моцнай паветрай хваліў паднінула ўгору і чымсьці стукнула на галаву. У вачах балюча чырвонае святло, а цела абдало жарам. Шчарбак захістаўся, улаў і страціў прытомнасць.

IV Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

— Ты гэта адкуль так рапа? — вітаючыся, спытаў Заслонаў.

— Калі рассяўся пачы змрок і на кустах заблішчала роса, у штабную палатку зайшоў сакратар падполнага райкома Ясноў. За невялікім столікам, абалбершыся на локці, сядзеў Заслонаў. Перад ім ляжала ўжо досыць абшарпана кіжка. Заслонаў хутка ўзяўся і пашоў наасустрэч Ясноў.

Аляксей ПЫСІН

ПРАВАДЫ

На высокі ганак сельсовета ўзвіўся плюшч па ўзгорыстай разьбе.

Кронамі сплупоў аж на поўсвота Правады ўзялі адсюль разьбе.

Порасенкі залатыя нівы, Плынь шырокую На Дняпры.

І далей памчаліся імліва Праз разлогі, Праз бары,

На секунду нават прыпыніцца Няма часу ім, сталымі ганцам:

— У Маскву, Народную сталіцу, — Гулка адлікаюцца вятрам.

І вядомы ножнаму напрамак: У Крамль яны трымаюць лёгкі пуць,

Падбіраючы ўсе тэлеграмы, Што ад сэрцаў і Сталіну ідуць.

Перадаць правадзюры жадае Сельсовет далёкі як хутчэй,

Што такога слаўнага ўраджна У сяле не ведалі яшчэ;

Што вялікая стрымана кілтва, Дадзеная сьветнай вясной,

І што бацьку Сталіна На свята

Просьць хлебаробы ўсёй душой.

Па шляху-ж — Няма сельсоветаў,

Малых і вялікіх гарадоў. Адусюль хвалюючыя весткі У Крамль ляцяць,

Як некалі з франтоў.

Міхась ПЕНКРАТ

ВІНАГРАД

Кожны кусцік маленькі ў садзе рад,

Гамоніць кожнай галінкай — З тбіліскай зямлі прышоў вінаград

На чэрвеньскія суглінкі. Пацеркі звілі на сьціблах тугіх

Пад ліпеньскім сонцап'якам. Ледаў дакраніся рукою да іх —

Пырнуць мядзевым вонкам. Дык як-жа ён

у майі старонцы На балотнай зямлі прарос?

А магчыма грузінае вонца Ён у жылах сваіх прынось?

Сядоўнік емляцо: «Я чуды, брат,

Сваімі стварыў рукамі... У нашым садзе расце вінаград.

Бо вонца адно над намі».

Хвёдар ЖЫЧКА

ДРУЖБА

З маленства нам знаёмыя малюнкі Пра Кара-Кумаў дзікія пяскі,

Ды сябра мой Рахаман гаворыць: «Плюньце,

Цяпер наш край прыгомы, не такі; Дзе быў пясок — шуміць сцяной пшаніца,

Дзе кантус рос — цвіце цудоўны сад, І, промянім наліты, залаціцца,

Наш вінаград... Ты оў наш вінаград?».

Я слухаю, і думкі пераносюць Мяне туды, дзе высіяцца стагі

І бабкі на асушаным балоце, З ячменем дзе сьбіруе кон-сагыз.

І ўспамінаю дзень, калі нулацнай нуляй Прастрэлены мой бацька паміраў,

Ён здымак з-пад акропленнай кашулі Мне даў, «Шануй...» —

ледзь чутна прапашаў. З яго глядзеў будзёнавец з вінтоўкай,

І па снідах чытаў я на рагу: «Мяне ад смерці вынес па Нахоўнай

Мой лепшы друг — Мамадаў Ісамгул».

ПАКАЗАЦЬ ЖЫЦЦЁ СВАЁЙ ВОБЛАСЦІ

(Агляд літаратурных старонак у абласных газетах)

у друку не з'явіліся такія, з дазволу сказаць, «вершы»:

Валье плыве. І в гэтай кождой паре Віжу я опят, как хороши Девушки положе на Варю

Не лицом, так чувствами души. З несе уже не те фасоны платья

